

تأثیر حمایت اجتماعی و عوامل جمعیت شناختی بر مشارکت زنان در فعالیت‌های ورزشی (مطالعه موردی: زنان شهر لامرد)

هادی قائدی^۱، رضا نوبخت^۲، عبدالحمید دانشجو^۳

چکیده

جایگاه زنان در ورزش، حتی در وضعیت برابری سایر شرایط، پایین تر از جایگاه مردان بوده است از طرفی شاخص مشارکت زنان عامل قابل تاملی در اندازه گیری توسعه یک کشور می باشد که خود نشان دهنده اهمیت موضوع می باشد. در این تحقیق تأثیر حمایت اجتماعی و عوامل جمعیت شناختی بر مشارکت زنان جنوب در فعالیت‌های ورزشی بررسی می شود. مطالعه مورد نظر پیمایشی و به صورت مقطعی است. نمونه های این تحقیق ۳۰۴ زن در دامنه سنی ۲۰ تا ۴۰ سال شهر لامرد بودند، که به صورت تصادفی خوشه‌ای از ۱۱ محله انتخاب شدند. ابزار تحقیق پرسشنامه استاندارد مشارکت ورزشی عریضی و همکاران (۱۳۸۵)، ($I=0/82$) بود. جهت مقایسه داده‌ها از آزمون t مستقل و آنالیز واریانس یک طرفه و تحلیل طبقات چند گانه استفاده شد. یافته های تحقیق نشان می‌دهد میزان مشارکت زنان در فعالیت‌های ورزشی کمتر از یک ساعت در هفته است. بین حمایت اجتماعی و مشارکت زنان شهر لامرد در فعالیت‌های ورزشی ارتباط معنی داری وجود داشت ($P < 0/01$). اما مشارکت ورزشی زنان تأثیر معنی داری بر متغیرهای تحصیلات، درآمد، ورزش کردن اعضای خانواده و ورزش کردن دوستان داشت ($P < 0/01$). میزان مشارکت ورزشی زنان با حمایت اجتماعی بالا و متوسط بیشتر از زنان با حمایت اجتماعی پایین بود ($P < 0/05$). همچنین نتایج نشان داد که حمایت اجتماعی، ۳۸ درصد از تغییرات متغیر مشارکت ورزشی را تبیین می نماید. نتایج تحقیق حاکی از مشارکت بسیار پایین زنان در فعالیت ورزشی بود. تحصیلات و حمایت اجتماعی خانواده و

۱. هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد لامرد

۲. هیئت علمی دانشگاه پیام نور لامرد

۳. هیئت علمی دانشگاه پیام نور لامرد

آدرس: فارس- لامرد- دانشگاه آزاد اسلامی واحد لامرد- هادی قائدی تلفن: ۰۹۱۷۷۸۲۸۶۶۷

دوستان از عوامل مهم تاثیر گذار بر مشارکت ورزشی زنان می باشد. افزایش حمایت اجتماعی از زنان یکی از بهترین راه های بالابردن میزان مشارکت آنان در فعالیت های ورزشی می باشد.

کلید واژه ها : حمایت اجتماعی، مشارکت ورزشی ، فعالیت های ورزشی، زنان

مقدمه

نابرابری فرصت های دست یابی به ورزش در مطالعه مشارکت زنان به اثبات رسیده است. از آغاز (اواخر قرن نوزدهم) تا امروز، جایگاه زنان در ورزش، حتی در وضعیت برابری سایر شرایط، پایین تر از جایگاه مردان بوده است. دستیابی زنان به ورزش به شیوه خطی پیشرفت نمی کند، و سرگذشت این درگیر شدن (زنان در فعالیت های ورزشی) شاخصی از وضع روابط میان دو جنس در یک برهه زمانی و در یک جامعه معین است (۱). ارتقاء هر جامعه ای از جوامع بشری، بستگی به افراد آن جامعه دارد و افول و اضمحلال هر اجتماعی نیز، به تک تک افراد آن اجتماع وابسته است (۲). بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن در آبان ماه ۱۳۸۵ جمعیت کشور ایران ۷۰۴۹۵۷۸۲ نفر می باشد که از این مقدار ۴۹/۱ درصد را زنان (۳۴۶۲۹۴۲۰ نفر) تشکیل می دهند یعنی تقریباً نیمی از جمعیت کشور را زنان تشکیل می دهند (۳). شاخص مشارکت زنان عامل قابل تاملی در اندازه گیری توسعه یک کشور می باشد. مقایسه روند جمعیت فعال کشور نشان می دهد که در سال ۱۳۵۷ معادل ۸۹/۹۲ درصد جمعیت غیر فعال ۱۹ سال به بالا را، زنان تشکیل می داده اند. در دهه های اخیر نرخ رشد جمعیت فعال زنان سالانه معادل ۴/۵ درصد بوده است. نکته قابل توجه این است که با وجود این افزایش، باز نرخ مشارکت زنان در تمام سالها کمتر از ۱۵ درصد می باشد و این نشان دهنده مشارکت بسیار پایین زنان در کشور ماست (۴). وجود سیستم خویشاوندی در جامعه سنتی لامرد و بدنبال آن پدر سالاری حاکم بر این منطقه زنان را در مرتبه پایین تری از مردان قرار می دهد که این عامل در تمامی سطوح جامعه تاثیر گذار بوده است. وارد شدن مولفه های تغییر در این جامعه (افزایش جمعیت شهری، افزایش مهاجرت، صنعتی شدن) و حرکت به سوی پیشرفته شدن، بخشهای مختلف جامعه را تحت تاثیر قرار داده است. در این تحقیق بدنبال این هستیم که آیا این عوامل بر

جایگاه زنان در خانواده یا اجتماع تاثیر گذار بوده است؟ با سنجش حمایت اجتماعی و تاثیر آن بر ورزش کردن زنان می توان به این نتیجه رسید که جایگاه زنان در این جامعه تغییر یافته است یا نه؟

تحقیقات پیشین نشان داده اند که تفاوت در میزان مشارکت زنان در فعالیت های بدنی، نمی تواند تنها ناشی از عوامل زیست محیطی باشد، بلکه عوامل اجتماعی، فرهنگی و روانشناختی به طور متقابل با عوامل زیست محیطی ارتباط دارند یا ممکن است مقدم بر آن باشد. یکی از عوامل تاثیر گذار بر مشارکت در فعالیت های ورزشی حمایت کافی از طرف دیگران است (۵). حمایت اجتماعی نقش مهم و موثری در حفظ سلامتی افراد جامعه بازی می کند و اثر مستقیم و مثبتی بر افسردگی، اضطراب و شکایات جسمانی، رضایت شغلی افراد و جذب و حفظ آن ها دارد (۳،۶،۷). حمایت اجتماعی می تواند شامل حمایت عاطفی، اطلاعاتی و ابزاری باشد. حمایت عاطفی شامل دوست داشتن و عشق ورزیدن به فرد، پذیرفتن فرد و احترام گذاشتن به او است. کمک ملموس کالایی و یا خدماتی نیز تحت عنوان حمایت ابزاری نامیده شده و دادن اطلاعات و آگاهی به افراد در زمان های بروز استرس های جسمی و روانی را حمایت اطلاعاتی گویند (۸).

تمایزات جنسیتی بین زنان و مردان تبعاتی را به دنبال دارد که از جمله می توان به نابرابری و تبعیضات جنسیتی^۱ اشاره کرد که در اغلب جوامع پیامدهای بسیار گسترده ای را به دنبال دارد. کاهش حضور زنان نسبت به مردان در عرصه های عمومی یکی از این پیامدها به شمار می رود. حضور در حوزه های مختلف جامعه (نهادهای سازمانها و احزاب) و فعالیت در آنها با عامل جنسیت ارتباط تنگاتنگی دارد به این صورت که تفاوت های جنسیتی مبنای حضور دو جنس است. نظام های متفاوت، اشکال گوناگونی از دستیابی به موقعیت اجتماعی و منابع را در اختیار زنان و مردان قرار می دهند که از طریق آن شبکه های متفاوت، ارتباطات مختلف و اشکال مختلفی از مشارکت شکل می گیرد (۹).

یکی از دیدگاه ها، دیدگاه شبکه اجتماعی می باشد، مساله اصلی در این دیدگاه شبکه، روابط است. نقطه تمرکز دیدگاه شبکه این است که به جای توجه و تاکید بر کنشگران و ویژگی های فردی شان به عنوان واحد تحلیل، به ساختار روابط بین کنشگران توجه می

کند(۱۰). پیوندها و روابط که بحث اصلی دیدگاه شبکه است به عنوان سرمایه اجتماعی محسوب می شود. ریشه سرمایه اجتماعی شبکه، به ارتباطات و شبکه های اجتماعی بر می گردد. محققان خصوصیات شبکه را در سه بعد طبقه بندی می کند که در بررسی حاضر خصوصیات کارکردی (انواع حمایت) مورد بررسی قرار می گیرد. افراد حمایت های متنوعی از اعضای شبکه دریافت می کنند. مطالعات گسترده ای در مورد حمایت اجتماعی نشان داده شده است که خویشاوندان، دوستان و افراد نزدیک برای شخص منابع مهمی می باشند. این پیوندها، حمایت های اجتماعی متنوعی را برای اعضای شبکه فراهم می کنند. به عبارت دیگر، با تنوع روابط افراد به طیف وسیعی از حمایت های مختلف دست می یابند.

حمایت های اجتماعی انواع متفاوتی دارد که عبارتند از حمایت مصاحبتی^۱، حمایت عاطفی^۲، حمایت خدماتی^۳، حمایت مالی^۴، حمایت اطلاعاتی^۵، حمایت مشورتی^۶ (۱۱). فیشر^۷ نیز بر سه نوع حمایت تاکید می کند که عبارتند از: حمایت مشورتی، حمایت مصاحبتی و حمایت عملی^۸. برگر و لاکمن (۱۳۷۵) به این مساله اشاره می کنند که در عرصه هایی که زن امکان حضور و تعامل با آن را دارد، واقعیت شکل گیری روابط اجتماعی روزمره آنان تحقق می یابد و شناخت اماکنی که زن برای دسترسی دارد گام بلندی در شناخت واقعیت اجتماعی زندگی روزمره او و شکل بندی شبکه روابط اجتماعی او است که زندگی روزمره وی در خلال آن جریان دارد. از این رو جامعه مدرن و جدایی خاص که در عرصه ها و فضاهای خصوصی و عمومی ایجاد کرده است، می تواند در شکل بندی واقعیت روابط اجتماعی زنان تاثیرات ویژه ای را به ظهور برساند (۱۲).

نظام فرهنگی در هر جامعه ای با توجه به ارزش ها و هنجارهای موجود در جامعه عملاً در جهت تبعیضاتی علیه زنان سازمان یافته است و باتوجه به موانعی که بر سر راه زنان برای ورود به عرصه اجتماع قرار می دهد، آن ها را از بسیاری از موقعیت ها در جامعه محروم کرده، و موجب می شود که زنان به زمینه های کمتر مهم و حاشیه ای جامعه سوق داده

1- companionship
2- Emotional
3- Services
4- Financial
5- Informational
6- Advice
7- Fischer
8- Practical

شوند و از فعالیت ارتباطی آن‌ها در جامعه کاسته شود (۱۰). مراحل متفاوت زندگی افراد و موقعیت‌های متفاوت به ویژه تحصیلات، ازدواج، بچه داری و تربیت آنها و توزیع نامناسب کار خانگی و روزمزدی، تفاوت شبکه مردان و زنان را بیشتر افزایش می‌دهد. مجموعه وقایع در طی دوره زندگی یعنی ازدواج و بچه دار شدن می‌تواند تأثیرات زیادی در الگوی روابط زنان داشته باشد. به طور کلی، علاوه بر عوامل اقتصادی و فرهنگی که در طی جریان جامعه پذیری، از خانواده تا مدرسه همسالان، نظام شغلی و... در تحکیم و برجسته کردن هر چه بیشتر تفاوت‌های جنسیتی بین زنان و مردان تأثیر داشته اند وقایع مهم زندگی افراد مثل ازدواج، بچه داری موجب ایجاد سرمایه اجتماعی جنسیتی می‌شوند.

دیدگاه‌های فمینیستی رادیکال بر این نکته تأکید دارند که در جوامع غربی نگاه مرد سالاری شدید وجود دارد و برآیند آن نیز نوعی ذهنیت و نگرش منفی نسبت به زنان، به حاشیه راندن آنها از صحنه و فضای عمومی جامعه است، به گونه‌ای که زندگی اجتماعی زنان را محدود به عرصه خصوصی در قالب زندگی فردی درون خانواده می‌نماید. به تعبیری پدر سالاری به عنوان نوعی ساختار تسلط و انقیاد در شکل گسترده‌ترین و ماندگارترین نظام نابرابری تداوم پیدا کرده، و به صورت بنیادی‌ترین الگوی اجتماعی مسلط درآمد است (۱۳). اینگلهارت تغییر در هنجارهای حاکم بر مشارکت سیاسی زنان را یکی از عوامل افزایش میزان مشارکت سیاسی عنوان می‌کند (۱۴) در حالی که نولان و لنسکی با نگاه کلان‌گرایانه، این تحول را مورد بررسی قرار می‌دهند (۱۵).

حاجبی و فرید نیا (۱۳۸۸) نشان دادند که سن، تحصیلات دانشگاهی، متاهل بودن و تعداد اعضای خانواده با حمایت اجتماعی همبستگی معنی داری دارد (۶). نادر یان چه‌رمی و همکاران (۱۳۸۸) در تحقیق خود چنین عنوان کرد نتیجه گرفتند که انگیزه‌های افراد برای شرکت در برنامه‌های ورزشی به عوامل مهمی چون حمایت اجتماعی، وضعیت اقتصادی، پایگاه اقتصادی - اجتماعی، خاستگاه فرهنگی و نگرش خانوادگی، نیازهای شخصی، آموزش و تبلیغات ارتباط دارد (۱۶). عریضی و همکاران (۱۳۸۵) در تحقیقی که به بررسی تأثیر حمایت اجتماعی بر مشارکت زنان در فعالیت ورزشی پرداخته بودند تفاوت معنی داری را در مشارکت‌کنندگان در فعالیت‌های ورزشی با توجه به نوع حمایت اجتماعی بعمل آمده از زنان برای مشارکت در فعالیت‌های ورزشی عنوان کردند. همچنین

در تحقیق ذکر شده، متغیرهای ورزش کردن اعضای خانواده، ورزش کردن بهترین دوست و سودمندی ورزش ارتباط معنی داری با میزان مشارکت زنان در فعالیت های ورزشی نشان دادند (۵). کازینس^۱ (۱۹۹۵)، در تحقیقی با موضوع حمایت اجتماعی در ورزش که بر روی ۳۲۷ زن مسن کانادایی انجام داده بود چنین عنوان کرد که حمایت اجتماعی تاثیر مثبتی بر مشارکت در فعالیت های ورزشی دارد و زنانی که حمایت اجتماعی اطرافیان و خانواده را دریافت کردند فعالیت بدنی بیشتری داشته اند (۱۷). اندرسن و وولد^۲ (۱۹۹۲) در تحقیق خود چنین عنوان کردند که افرادی که از حمایت والدین و همسالان خود برخوردارند بیشتر از دیگر افراد در اوقات فراغت خود به فعالیت بدنی می پردازند (۱۸).

از لحاظ سیاسی ورزش با قدرت بسیج کنندگی اجتماعی و با ظرفیت نمادی کردن تفاوت میان ملت ها از اهمیت خاصی برخوردار است (۱). از جنبه پزشکی و سلامتی ورزش پیشگیری کننده و جزء اصول درمانی بسیاری از بیماریها است و موجبات سالم ماندن افراد جامعه را فراهم می کند (۱۹). با توجه به مطالب ذکر شده و این مطلب که، شاخص مشارکت زنان شاخص قابل تاملی در اندازه گیری توسعه یک کشور می باشد، شناسایی عوامل تاثیر گذار بر مشارکت زنان در امور ورزشی موضوعی بسیار مهم و حیاتی می باشد. با توجه به مطالعات محققین، تحقیقی در این خصوص بر روی زنان جنوب کشور صورت نگرفته است لذا هدف این تحقیق بررسی تاثیر حمایت اجتماعی بر مشارکت زنان در فعالیت ورزشی می باشد.

روش تحقیق

روش تحقیق، پیمایشی و به صورت مقطعی^۳ بود. نمونه های این تحقیق ۳۰۴ زن در دامنه ی سنی ۲۰ تا ۴۰ سال شهر لامرد^۴ بودند که به صورت تصادفی خوشه ای انتخاب شدند، جهت نمونه گیری ابتدا از ۲۰ محله شهر لامرد ۱۱ محله بصورت تصادفی انتخاب شد و سپس در هر محله بر اساس جدول مورگان بصورت تصادفی ۳۵ نفر انتخاب شدند. پس از

1-Cousins

2-Anderssen & Wold

۱. بورگ و گال تحقیقات پیمایشی را به ۳ دسته طولی، مقطعی و دلفی تقسیم بندی کردند. روش مقطعی به منظور گردآوری داده ها درباره یک یا چند صفت در یک مقطع از زمان (یک روز، یک هفته، یک ماه) از طریق نمونه گیری از جامعه انجام می شود. این گونه پژوهش به توصیف جامعه بر اساس یک یا چند متغیر می پردازد (۲۱).

۲. شهر لامرد در جنوبی ترین نقطه استان فارس قرار دارد. بر اساس سرشماری سال ۱۳۸۵ جمعیت زنان ۲۰-۴۰ ساله شهر لامرد ۵۱۳۲ نفر بود.

جمع آوری پرسشنامه ها تعداد ۳۰۴ پرسشنامه جهت بررسی، مناسب تشخیص داده شد. ابزار اندازه گیری، پرسشنامه استاندارد مشارکت ورزشی عریضی و همکاران (۱۳۸۵) بود. ضریب آلفای این پرسشنامه ۰/۸۲ عنوان شده است (۵).

سنجه حمایت اجتماعی

در این تحقیق برای سنجه حمایت اجتماعی از سنجه های عریضی و همکاران (۱۳۸۵) که اعتبار و روایی آن در تحقیقات پیشین سنجیده شده بود، استفاده شد. این سنجه شامل هشت متغیر بود که عبارتند از حمایت پدر، مادر، برادر و خواهر(برادران و خواهران)، همسر، دوستان، معلمان و استادان، مربیان ورزشی و رادیو و تلویزیون بود. هریک از این متغیرها بصورت موردی ارزیابی شدند. همه متغیرهای مربوط به حمایت اجتماعی در پرسشنامه براساس طیف ۵ ارزشی لیکرت (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم، خیلی کم) مورد ارزیابی واقع شدند.

روشهای آماری

جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع آوری شده، از نرم افزار آماری SPSS (نسخه ۱۶) استفاده شده است. با بکارگیری تحلیل واریانس یک طرفه^۱، بررسی شد که آیا سطح حمایت اجتماعی زنان (پایین، متوسط و بالا) می تواند بر میزان مشارکت آنها در ورزش مؤثر می باشد. همچنین از این روش آماری و آزمون t برای دو نمونه مستقل^۲ جهت بررسی وجود رابطه بین هریک از ویژگیهای اجتماعی و جمعیت شناسی (متغیرهای سن، وضعیت تأهل، تحصیلات، درآمد، ورزش کردن اعضای خانواده و ورزش کردن دوستان) با میزان مشارکت زنان در فعالیتهای ورزشی استفاده شد. از روش تحلیل طبقات چند گانه^۳ (۲۰) برای مشخص نمودن تاثیر حمایت اجتماعی بر مشارکت ورزشی زنان استفاده شده است. این روش با کنترل نمودن تاثیر بقیه متغیرها تاثیر خالص حمایت اجتماعی بر مشارکت ورزشی را می سنجد (۱۸). در بعضی موارد نیز جهت بررسی دقیقتر پس از انجام تحلیل واریانس، از آزمون تعقیبی^۴ شفه^۱ استفاده شده است. نرمال بودن

3- One-Way ANOVA

4- Independent Samples t-test

1-Multiple Classification Analysis

2- Post Hoc Multiple Comparisons

جامعه با استفاده از آزمون Q-Q Plot (۱/۸۳) مشخص شد. همگنی واریانس ها نیز با انجام آزمون لیون ($F= ۱/۶$ ، $P=۰/۱۹$) تایید شد. برای ترسیم نمودارها از نرم افزار Excel استفاده شد. سطح آلفای کوچکتر از ۰/۰۵ به عنوان سطح معناداری در نظر گرفته شده است.

یافته ها

۱. آمار توصیفی

برای بررسی مدت و میزان ورزش کردن زنان شهر لامرد در هفته، از شش بازه ی مجزا استفاده شد و براساس مدت زمانی آنها، به هریک امتیازهای ۱ تا ۶ اختصاص یافت. با توجه به نتایج بدست آمده ملاحظه شد که اکثر پاسخگویان کمتر از یک ساعت در هفته را به فعالیتهای ورزشی اختصاص می دهند. چراکه هم میانه و هم نمای به دست آمده برابر با ۲ (کمتر از یک ساعت) می باشد (جدول ۱).

جهت تعیین تأثیر عوامل مؤثر در ورزش نکردن زنان شهر لامرد، از هشت عامل (عوامل ذکر شده در پرسشنامه استاندارد عریضی و همکاران ۱۳۸۵) استفاده شد. در شکل ۱ تأثیر هر یک از عوامل براساس میانگین آنها به صورت مرتب شده آمده است. ملاحظه می شود که پاسخگویان بیشترین عامل تأثیرگذار را مربوط به «کمبود امکانات ورزشی در محل سکونت» و کمترین آن را مربوط به «ترس از آسیب» ذکر کرده اند.

۲. با در نظر گرفتن ویژگیهای اجتماعی - جمعیت شناختی

اطلاعات بدست آمده مربوط به ویژگیهای اجتماعی و جمعیت شناختی پاسخ دهندگان، به همراه نتایج حاصل از انجام آزمونهای آماری مختلف، در جدول ۲ آمده است. با توجه به نتایج بدست آمده در این جدول می توان اینگونه نتیجه گرفت که از میان همه متغیرها، چهار متغیر تحصیلات ($F = ۵/۰۳۳$ ، $P < ۰/۰۱$)، درآمد ($F = ۶/۴۷۵$ ، $P < ۰/۰۰۱$)، ورزش کردن اعضای خانواده ($t = ۳/۰۸۷$ ، $P < ۰/۰۱$) و ورزش کردن دوستان ($t = ۴/۳۶۴$ ، $P < ۰/۰۰۱$) در آزمون مورد نظر معنی دار می باشند که این نشان دهنده ی وجود تاثیر معنادار این متغیرها بر میزان مشارکت زنان در فعالیتهای ورزشی می باشد.

۳. با در نظر گرفتن حمایت اجتماعی

جهت تعیین تاثیر سطوح متفاوت حمایت اجتماعی بر مشارکت ورزشی، پس از جمع-بندی اطلاعات بدست آمده از سؤالات مربوط به برآورد میزان حمایت اجتماعی، ابتدا زنان پاسخ‌دهنده در سه سطح با میزان حمایت اجتماعی بالا، متوسط و پایین گروه‌بندی شدند و در ادامه با بکارگیری تحلیل واریانس یک طرفه به آزمودن فرضیه پرداخته شد. نتایج بدست آمده در جدول شماره ۳ و شکل شماره ۲ نشان داده شده است. بر اساس نتایج نشان داده در این جدول، می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که حمایت اجتماعی از زنان برای مشارکت آنها در فعالیتهای ورزشی، تأثیر کاملاً معناداری بر میزان مشارکت آنها دارد ($P < 0/01$)، ($F = 5/412$).

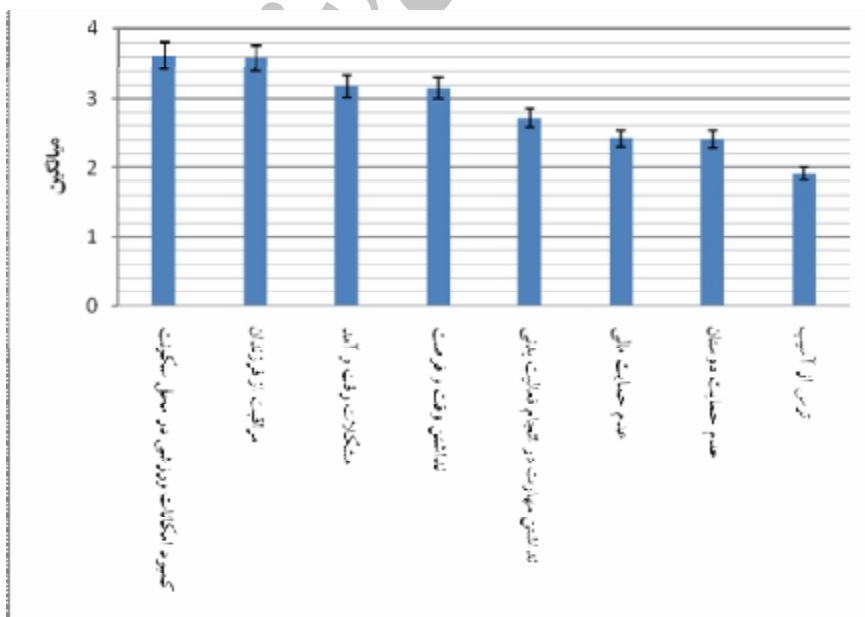
به منظور بررسی بیشتر و آگاهی از این که کدامیک از سطوح حمایت اجتماعی بالا، متوسط و پایین با یکدیگر تفاوت دارند، از آزمون تعقیبی شفه استفاده شد که نتایج مربوط به آزمون تعقیبی شفه در جدول ۴ آمده است. در این جدول سه سطح حمایت اجتماعی با یکدیگر مقایسه شده اند که اولین ردیف مقایسه حمایت اجتماعی پایین با دو سطح حمایت اجتماعی متوسط و بالا را نشان می‌دهد که نتایج نشان می‌دهند که بین گروه زنان دارای سطح حمایت اجتماعی بالا ($P = 0/004$) و متوسط ($P = 0/037$)، با گروه زنان با سطح حمایت اجتماعی پایین تفاوت معناداری وجود دارد. ردیف دوم نیز مقایسه حمایت اجتماعی متوسط با دو سطح دیگر و ردیف آخر مقایسه حمایت اجتماعی بالا را با حمایت اجتماعی پایین و متوسط با استفاده از آزمون شفه نشان می‌دهد. بنابراین می‌توان اینگونه استنباط نمود که میانگین مشارکت ورزشی زنان در سطوح حمایت اجتماعی مختلف، یکسان نبوده و زنان با حمایت اجتماعی بالا و متوسط در مقایسه با گروه با حمایت اجتماعی پایین از مشارکت ورزشی بیشتری برخوردارند. در ضمن مشارکت ورزشی زنان در سطوح حمایت اجتماعی متوسط و بالا، تفاوت معناداری با یکدیگر نداشتند ($P = 0/323$).

تاثیر حمایت اجتماعی بر مشارکت ورزشی زنان در جدول شماره ۵ مورد آزمون قرار گرفته است. به منظور آزمودن این رابطه، متغیرهایی بعنوان متغیر کنترل به مدل وارد شده تا بتوانند واقعی بودن رابطه را ارزیابی نمایند. پس از کنترل نمودن متغیرها، از میزان شدت رابطه اولیه کاسته شد. شدت رابطه دو متغیر وابسته و مستقل با کنترل نمودن متغیر

ورزش کردن اعضای خانواده از ۰/۳۵۰ به ۰/۲۰۵ و با کنترل متغیر ورزش کردن دوستان این رابطه به ۰/۱۰۳ تنزل می یابد. دو متغیر عنوان شده بیشترین تاثیر گذاری را بر رابطه متغیر مستقل و وابسته داشتند. در نهایت با کنترل بقیه متغیرها، حمایت اجتماعی تاثیر معنادار خود را حفظ نمود ($F= ۱۳/۴۷, P < ۰/۰۰۱$). همچنین نتایج نشان داد که حمایت اجتماعی به همراه بقیه متغیرها ۳۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می نماید.

جدول ۱. شاخصهای آماری مربوط به مدت و میزان ورزش کردن پاسخگویان در هفته

ردیف	مدت و میزان ورزش کردن در هفته	شاخصهای آماری		
		در صد	میانانه	نما (مد)
۱	بدون فعالیت ورزشی	۱۶,۲		
۲	کمتر از یک ساعت	۳۸,۵		
۳	از یک ساعت تا کمتر از سه ساعت	۲۶,۹	۲	۲
۴	از سه ساعت تا کمتر از پنج ساعت	۹,۲		
۵	از پنج ساعت تا کمتر از هفت ساعت	۲,۳		
۶	هفت ساعت به بالا	۶,۹		

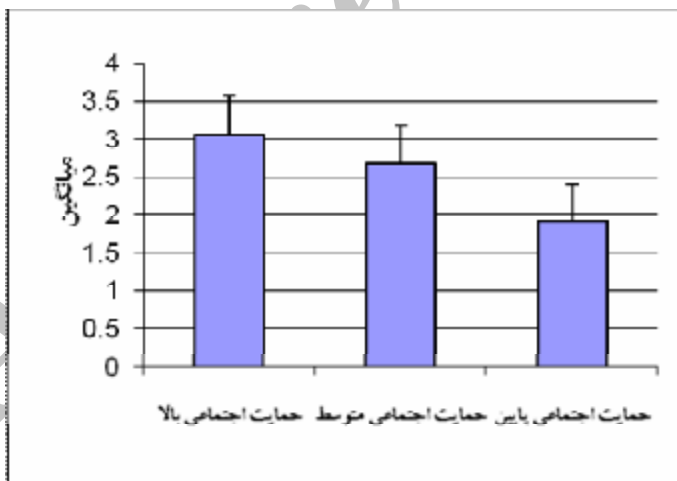
شکل ۱. عوامل مؤثر در ورزش نکردن پاسخگویان (بصورت مرتب شده بر اساس میانگین)

جدول ۲. نتایج آزمونهای آماری، جهت بررسی وجود رابطه بین متغیرهای اجتماعی - جمعیت‌شناسی با مشارکت پاسخگویان در فعالیتهای ورزشی

مقدار P - مقدار (Sig.)	مقدار آماره‌ی آزمون	میانگین	درصد	متغیر مشارکت ورزشی	
۰/۰۹۳	$F_{(۳,۳۰۰)} = ۲,۱۸۸$	۲,۶۱ ۳,۰۰ ۲,۷۲ ۲,۰۹	۳۹,۲ ۲۴,۶ ۱۹,۲ ۱۶,۹	۲۴ تا ۲۰ ۳۰ تا ۲۵ ۳۵ تا ۳۱ ۴۰ تا ۳۶	سن
۰/۵۹۵	$T_{(۳,۳)} = ۰,۵۳۲$	۲,۶۷ ۲,۵۲	۷۹,۲ ۲۰,۸	متأهل مجرد	وضعیت تاهل
۰/۰۰۱	$F_{(۴,۲۹۹)} = ۵,۰۳۳$	۱,۸۷ ۲,۷۵ ۲,۳۱ ۳,۰۵ ۳,۳۸	۱۱,۵ ۱۸,۵ ۳۷,۷ ۱۳,۸ ۱۸,۵	بی‌سواد و ابتدایی راهنمایی و دبیرستان دیپلم فوق دیپلم کارشناسی و بالاتر	تحصیلات
۰/۰۰۰	$F_{(۳,۳۰۰)} = ۶,۴۷۵$	۲,۴۴ ۲,۳۱ ۲,۶۷ ۴,۲	۱۳,۸ ۳۲,۳ ۴۶,۲ ۷,۷	کمتر از ۳۰۰ ۳۰۱ تا ۴۰۰ ۴۰۱ تا ۶۰۰ بیشتر از ۶۰۰	درآمد (به هزار تومان)
۰/۰۰۲	$T_{(۳,۳)} = ۳,۰۸۷$	۲,۱۱ ۳,۰۷	۲۹,۴ ۷۰,۶	خیر بله	ورزش کردن اعضای خانواده
۰/۰۰۰	$T_{(۳,۳)} = ۴,۳۶۴$	۱,۹۷ ۳,۰۰	۳۰,۷ ۶۹,۳	خیر بله	ورزش کردن دوستان

جدول ۳. تحلیل واریانس یکطرفه جهت بررسی رابطه میان حمایت اجتماعی از زنان و مشارکت آنها در فعالیتهای ورزشی

آزمون				میانگین	درصد	سطوح مشارکت اجتماعی
P- مقدار (Sig.)	مقدار آماره‌ی F	واریانس‌ها (MS)	منبع تغییرات			
۰/۰۰۶	۵/۴۱۲	۸/۷۱۸	بین گروهی	۱/۹۱	۱۷	سطح حمایت اجتماعی پایین
		۱/۶۱۱	درون گروهی	۲/۶۷	۵۹	سطح حمایت اجتماعی متوسط
			کل	۳/۰۶	۲۴	سطح حمایت اجتماعی بالا

شکل ۲. میزان مشارکت ورزشی زنان در سطوح متفاوت حمایت اجتماعی

جدول ۴. آزمون تعقیبی شفه جهت مقایسه‌ی دقیقتر مشارکت ورزشی زنان با سطوح حمایت اجتماعی مختلف

مقدار P (Sig.)	انحراف معیار (df)	تفاوت میانگینها (Mean Difference)	گروه‌ها	سطوح مشارکت اجتماعی
۰٫۰۳۷	۰٫۳۰۶۸	-۰٫۷۶۶۲	سطح حمایت اجتماعی متوسط	سطح حمایت اجتماعی
۰٫۰۰۴	۰٫۳۵۳۸	-۱٫۱۵۵۴	سطح حمایت اجتماعی بالا	اجتماعی پایین
۰٫۰۳۷	۰٫۳۰۶۸	۰٫۷۶۶۲	سطح حمایت اجتماعی پایین	سطح حمایت اجتماعی متوسط
۰٫۳۲۳	۰٫۲۶۹۹	-۰٫۳۸۹۲	سطح حمایت اجتماعی بالا	اجتماعی متوسط
۰٫۰۰۴	۰٫۳۵۳۸	۱٫۱۵۵۴	سطح حمایت اجتماعی پایین	سطح حمایت اجتماعی بالا
۰٫۳۲۳	۰٫۲۶۹۹	۰٫۳۸۹۲	سطح حمایت اجتماعی متوسط	اجتماعی بالا

جدول ۵. تاثیر متغیر حمایت اجتماعی بر مشارکت ورزشی با کنترل بقیه متغیرها

Eta	Beta6	Beta5	Beta4	Beta3	Beta2	Beta1	متغیرها
۰٫۳۵۰	۰٫۱۰۳	۰٫۲۰۵	۰٫۴۲۹	۰٫۳۸۷	۰٫۳۷۰	۰٫۳۵۰	حمایت اجتماعی
۰٫۰۷۱	۰٫۱۴۷	۰٫۹۰۸	۰٫۱۰۴	۰٫۱۰۵	۰٫۰۹۶		سن
۰٫۱۸۶	۰٫۱۹۶	۰٫۱۴۴	۰٫۱۹۲	۰٫۱۷۵			تحصیلات
۰٫۱۱۰	۰٫۲۶۴	۰٫۲۷۲	۰٫۱۹۶				درآمد
۰٫۴۴۴	۰٫۳۴۰	۰٫۳۹۳					ورزش کردن اعضای خانواده
۰٫۳۹۸	۰٫۳۴۱						ورزش کردن دوستان
	۰٫۳۸۰	۰٫۲۹۶	۰٫۱۹۱	۰٫۱۶۱	۰٫۱۳۱	۰٫۱۲۳	R2
	۰٫۰۰۱	۰٫۰۰۰	۰٫۳۵	۰٫۳۷	۰٫۷۴	۰٫۰۰۰	Sig
	۱۳٫۴۷	۱۵٫۴۶	۲٫۲۷	۲٫۰۶۳	۰٫۴۱۲	۸٫۸۷	F

نتایج

تحقیق حاضر به منظور بررسی تاثیر حمایت اجتماعی بر میزان مشارکت زنان شهر لامرد در فعالیتهای ورزشی انجام شده است. جهت بررسی دقیق این رابطه متغیرهایی بعنوان کنترل به مدل اضافه شد. نتایج نشان داد که بیشتر زنان کمتر از یک ساعت در هفته را به فعالیتهای ورزشی اختصاص می دادند. با توجه به داده های جدول ۲، کمبود امکانات ورزشی، مراقبت از فرزندان و مشکلات رفت و آمد از بیشترین عوامل تاثیر گذار در بدست آمدن این نتیجه بوده است. نبود فضای ورزشی مختص بانوان و آب و هوای گرم مناطق جنوب و فرهنگ خاص و دیدگاه هایی که در زمینه حضور زنان در بیرون از خانه وجود دارد، از عوامل احتمالی مشارکت ورزشی کم زنان جنوب می باشد.

حمایت اجتماعی از زنان برای مشارکت آنها در فعالیتهای ورزشی، تأثیر کاملاً معناداری بر میزان مشارکت آنها داشت بدین صورت که زنان با تحصیلات و درآمد بیشتر و زنانی که دوستان ورزشکار داشته و اعضای خانوادهی آنها ورزش می کنند میزان مشارکت بیشتری در فعالیتهای ورزشی دارند نتیجه بدست آمده با نتایج تحقیق کولمن و آیزواهولا (۱۹۹۳) همخوانی دارد (۲۲). عریضی و همکاران (۱۳۸۵) نیز در بررسی خود به نتایج مشابهی دست یافتند (۵) همچنین این یافته ها با نتایج بررسی های ویل جالمسون و تورلیندسون (۲۰۰۵) که بر نحوه الگوپذیری اعضای خانواده در اجرای فعالیت های بدنی تاکید کرده اند همخوانی دارد (۲۳). حمایت اجتماعی یک عامل محافظت کننده در مقابل استرس می باشد، به طوری که اثر قابل توجهی بر روی سلامت و عملکرد اجتماعی دارد. بسیاری از محققین معتقدند که حمایت اجتماعی باعث می شود فرد احساس کند که مورد علاقه است، از وی مراقبت می شود، ارزش و احترام دارد و متعلق به یک شبکه از ارتباطات است (۲۴).

حمایت اجتماعی از زنان تاثیر معناداری بر میزان مشارکت ورزشی آنان داشت. زنان با حمایت اجتماعی بالا و متوسط، میزان مشارکت ورزشی بیشتری از زنان با حمایت اجتماعی پایین داشتند. یافته های این تحقیق با نتایج تحقیق عریضی و همکاران (۱۳۸۵) و رونیک و اندرسن (۲۰۰۲) همخوانی دارد (۵).

این نتایج تاثیر گذار بودن حمایت دوستان و خانواده بر مشارکت ورزشی را، بیش از پیش روشن می کند. یکی از مشکل ترین و در عین حال اساسی ترین موضوع در مشارکت

ورزشی، بهبود و توسعه ابزارهای انگیزشی است. مربیان و مدیران ورزشی برخی از برنامه‌های انگیزشی را با هدف استمرار مشارکت و بهبود عملکرد ورزشی انجام می‌دهند. اما، تدوین الگوی کاربردی از انگیزش برای مشارکت ورزش و استمرار آن، به شناخت انگیزه‌ها و پیش فرض‌های افراد برای مشارکت ورزشی نیاز دارد. انگیزه‌های افراد برای شرکت در برنامه‌های ورزشی به عوامل مهمی چون حمایت اجتماعی، وضعیت اقتصادی، پایگاه اقتصادی - اجتماعی، خاستگاه فرهنگی و نگرش خانوادگی، نیازهای شخصی، آموزش و تبلیغات ارتباط دارد. البته میزان تاثیر هر یک از این عوامل بر چگونگی یا افزایش مشارکت متفاوت است. در نوجوانان انگیزه‌های درونی برای مشارکت ورزشی بسیار قوی است (۱۶).

نتیجه آزمون تحلیل طبقات چند گانه نشان داد که متغیر حمایت اجتماعی بر مشارکت ورزشی تاثیر معناداری دارد و ۱۲ درصد از تغییرات متغیر مشارکت ورزشی بوسیله این متغیر پیش بینی می شود. با وارد شدن دو متغیر ورزش کردن اعضای خانواده و دوستان از شدت رابطه اولیه حمایت اجتماعی و مشارکت ورزشی کاسته می شود به طوری که شدت رابطه از ۰/۳۵۰ به ۰/۱۰۳ تنزل می یابد اما از طرفی قدرت پیش بینی مدل را افزایش می دهد (از ۰/۱۲۳ به ۰/۳۸۰ افزایش می یابد) یعنی متغیرهای در نظر گرفته شده ۳۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته (مشارکت ورزشی) را تبیین می کنند. الگو پذیری از دوستان و خانواده و درونی کردن آن در فرایند اجتماعی شدن در تحقیق کینگ و همکاران (۱۹۹۹) نیز مورد اشاره قرار گرفته که با نتایج این تحقیق همخوانی دارد (۲۵). ورزش عرصه فعالیت‌های الگومند، ساختارهای اجتماعی و روابط میان نهادی است که فرصت منحصر به فردی برای مطالعه و فهم پیچیدگی‌های حیات اجتماعی فراهم می‌آورد. ورزش، محصول واقعیت اجتماعی است، دو متغیر حمایت اجتماعی و مشارکت ورزشی هر دو بر یکدیگر موثرند. حمایت اجتماعی می تواند به عنوان یک متغیر تعدیل کننده بر محرک های تنش زا تاثیر بگذارد و از اثر این محرک ها بکاهد و موجب مشارکت بیشتر زنان در امور ورزشی بشود. همچنین متغیر حمایت اجتماعی می تواند به عنوان یک متغیر پیشاینده تاثیر مستقیم بر محرک های تنش زا بگذارد. در این حالت، حمایت اجتماعی پیش از وقوع محرک تنش زا، با خوشایند ساختن و تاثیر مطلوبیت محیط سبب می شود که فرد محیط

ورزش را کمتر تهدید کننده تشخیص دهد و در نتیجه اثر محرک های تنش زا کم می شود و موجبات مشارکت بیشتر زنان در امور ورزشی را باعث می شود (۷).

نتایج بدست آمده از آزمون تحلیل طبقات چند گانه به این مطلب اشاره دارد که در مشارکت ورزشی زنان، ساختار روابط بین کنشگران از اهمیت بالایی برخوردار است. تاثیر دو عامل ورزش کردن دوستان و خانواده به تاثیر پیوند ها و روابط در درون جامعه اشاره دارد. هر اندازه که زمینه برای حضور زنان در جامعه افزایش یابد شبکه روابط زنان گسترده تر شده و موجبات مشارکت بیشتر زنان در حوزه های مختلف از جمله امور ورزشی را فراهم می کند. نتایج بدست آمده از آزمونهای آماری بیانگر این موضوع است که در جامعه مورد مطالعه متغیرهایی همچون درآمد و تحصیلات تاثیر معناداری بر مشارکت ورزشی زنان نداشته است و آنچه درخور توجه است تاثیر گذاری شبکه دوستان بر این مشارکت بوده است که با دیدگاههای عنوان شده در تئوری شبکه نیز همخوانی دارد. آنچه که سبب ایجاد تفاوتها می شود، واکنشهایی است که افراد مهم پیرامون او در مقابل او ارایه می کنند. مشارکت مداوم زمانی محتمل است که حمایت و ادراک، مثبت باشد و مشارکت زمانی دوام نخواهد یافت که تاثیر اجتماعی ساز از سوی افراد مهم اطراف فرد وجود نداشته باشد. کناره گیری زمانی روی خواهد داد که نقش ورزشی برای هویت فرد دیگر خیلی مهم نباشد و فعالیتهای غیر ورزشی و گروه همسالان برای فرد جذاب تر باشند. جامعه پذیری بیزاری یا تجربه منفی شدید نیز می تواند سبب کناره گیری شود. براون دریافت که بسیاری از شناگران در سنین ۱۰-۱۲ سالگی در صورت مواجهه با کاهش موفقیت و تقلیل پاداشها برای مشارکت، برای حفظ و حمایت از عزت نفس خود به ترک ورزش پرداخته اند.

نتایج تحقیق حاکی از مشارکت بسیار پایین زنان در فعالیت ورزشی داشت. که این امر را می توان با افزایش دانش خانواده ها در مورد تاثیرات ورزش و افزایش فضاهای ورزشی و اصلاح و رفع موانع فرهنگی در مورد حضور زنان در جامعه بهبود بخشید. نتایج آزمون تحلیل طبقات چند گانه نشان داد که حمایت اجتماعی بر مشارکت ورزشی زنان تاثیری معنادار دارد و با کنترل بقیه متغیرها تاثیر معنادار خود را حفظ می کند. نتایج این آزمون نشان داد که دو متغیر ورزش کردن اعضای خانواده و دوستان بیشترین تاثیر را بر مشارکت زنان در زمینه ورزش ایفا می کند. با وارد شدن این دو متغیر به مدل، از میزان تاثیر گذاری

حمایت اجتماعی بر مشارکت ورزشی به میزان قابل توجهی کاسته شده است. با توجه به نتایج تحقیق لزوم بالابردن فرهنگ ورزش کردن با برگزاری دوره ها یا همایش های مربوط به فواید ورزش و سلامتی ضروری به نظر می رسد. تجهیز و افزایش زیر ساخت های ورزشی مانند سالن های ورزشی و همچنین حمایت بیشتر خانواده و مسئولین می تواند در رشد و افزایش و همه گیر شدن ورزش زنان موثر و مفید واقع شود.

منابع

- ۱- نیک گهر، عبدالحسین. جامعه شناسی ورزش، تالیف ژاک دو فرانس، ۱۳۸۵، انتشارات توتیا، چاپ اول، تهران.
- ۲- شادزی، ش. اصول رسیدن به سلامت کودکان، ۱۳۷۹، انتشارات کنکاش، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان.
- ۳- درگاه آمار ایران (www.Sci.org.ir)
- ۴- رکن الدین افتخاری، عبدالرضا؛ رجب پور صادقی، اکرم. نقش دانش حقوقی زنان کارمند در فرایند مشارکت، پژوهش زنان، ۱۳۸۷، ۶(۱): ۷۴-۵۵.
- ۵- عریضی، فروغ؛ وحیدا، فریدون؛ پارسامهر، مهربان. بررسی تأثیر حمایت اجتماعی بر مشارکت زنان در فعالیتهای ورزشی (مطالعه موردی: زنان استان مازندران)، فصلنامه المپیک، ۱۳۸۵، ۱۴ (۳۳): ۷۷-۸۶.
- ۶- حاجبی، احمد؛ فریدنیا، پیمان. ارتباط بین سلامت روان و حمایت اجتماعی در کارکنان بهداشت و درمان صنعت نفت بوشهر، دوفصلنامه طب جنوب، ۱۳۸۸، ۱۲ (۱): ۷۴-۶۷.
- ۷- رستگار خالد، امیر. رابطه کار/خانواده: تفاوت های جنسیتی در برخورداری از حمایت اجتماعی، پژوهش زنان، ۱۳۸۳، ۲(۲): ۷۵-۵۵.
- ۸- زمان زاده، وحید؛ حیدر زاده، مهدی؛ عشوندی، خدایار؛ لک دیزجی، سیما. ارتباط بین کیفیت زندگی و حمایت اجتماعی در بیماران همو دیالیزی، مجله پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز، ۱۳۸۶، ۲۹(۱): ۴۹-۵۴.

۹- باستانی، سوسن؛ طاعی میکویبی، مریم. سرمایه اجتماعی شبکه و جنسیت: بررسی ویژگی های ساختی، تعاملی و کارکردی، شبکه اجتماعی زنان و مردان در تهران، نامه علوم اجتماعی، ۱۳۸۶، ۳۰: ۹۷-۶۲،۳

۱۰- علیرضائزاد، سهیلا؛ سرایی، حسن. زن در عرصه عمومی: مطالعه ای در مورد فضاهای عمومی در دسترس زنان شهری و تغییرات آن، نامه علوم اجتماعی، ۱۳۸۶، ۳۰: ۱۵۱-۱۲۳

۱۱- ثالثی، محسن. نظریه جامعه شناسی در دوران معاصر، تالیف ریتز جورج، انتشارات علمی، تهران ۱۳۷۹.

۱۲- وتر، مریم. تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی، تالیف رونالد انگلهارت، انتشارات کویر، چاپ اول، تهران، ۱۳۷۳.

۱۳- موفقیان، ناصر. جامعه های انسانی مقدمه ای بر جامعه شناسی کلان، تالیف نولان پاتریک و گرهارد لنسکی، انتشارات نی، تهران، ۱۳۸۰.

۱۴- نادریان جهرمی، مسعود؛ هاشمی، هاجر. مشارکت در ورزش های تفریحی (انگیزه ها و پیش فرض ها در جنبه های تفریحی ورزش، پژوهش در علوم ورزشی، ۱۳۸۸، ۲۲.

۱۵- انگورانی، هومن؛ حسبی، محمد؛ حلب چی، فرزین؛ مظاهری، رضا. ورزش و بیماری ها، انتشارات دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران، چاپ اول، تهران، ۱۳۸۵.

۱۶- سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس؛ حجازی، الهه. روشهای تحقیق در علوم رفتاری، نشر آگه، چاپ چهاردهم، تهران، ۱۳۸۶.

17- Erickson, B. H. and Miata, K. Macro and micro gender structure: gender stratification and social network in Japan and Canada. Institute for the Global Issues March 2005.

18- Wellman, B. Which type of ties and network provide what kinds social support? Advance in group processes, 1992, 9: 207-235.

19- Cousins, S. O. Social support for exercise among elderly women in Canada. Health Promotion International, 1995, 10(4): 273-282.

20- Anderssen, N. And Wold, B. Parental and peer influences on leisure-time physical activity in young adolescents. *Research Quarterly for Exercise Sport*, 1992, 63(4):341-348.

21- Gray, A. *Computer for social sciences*, national center for development studies, Australian University Publisher, 1995.

22- Coleman, D. and Iso-Ahola, S. E. Leisure and health: the role of social support and self-determination. *Journal of Leisure Research*, 1993, 25,111-128.

23- Wilhjalmsen, R. and Thorlindsson, T. The integrative and physiological effects of sport participation: A study of adolescents. *Sociological Quarterly*, 2005, 33(4): 637-647.

24- Shinyeol, K. The effects of socioeconomic status social support and acculturation on the mental and physical health among Korean American older adults in Chicago metropolitan area dissertation for PhD. Available online at: <http://www.Wordcatlibraries.org/wcpa/ow/d7do5e48a407b25ba19afe4daoge526.html>.2007.

25- King, A., Blair, S., Bild, D. and Dishman, R. Determinant of physical activity and interventions in adults. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 1999, 24:s221-s223.